

HIV centrum Ostrava

Gabriela Kitová

Klinika infekčního lékařství, Fakultní nemocnice Ostrava

V roce 2025 si připomínáme 35. leté výročí zahájení činnosti HIV centra Ostrava, které je součástí Kliniky infekčního lékařství FNO. První pacient byl léčen již v roce 1986. V Česku žije kolem 5100 nemocných s infekcí HIV. Centrum provádí především diagnostiku, dispenzarizaci a terapii pacientům s diagnózou HIV/AIDS včetně terapie oportunních infekcí. Pacienti, kteří vyžadují z různých důvodů hospitalizaci jsou umístěni na standardním oddělení (10 lůžek) případně na JIP.

Činnost HIV centra Ostrava

Hlavní náplní je *diagnostika, terapie, dispenzarizace a ošetrovatelská péče* o nemocné, péče o HIV pozitivní matky v graviditě a následné sledování jejich dětí po porodu do 18 měsíců věku. Další skupinu zahrnují pacienti, kteří byli vystaveni expozici viru HIV, a to buď po rizikovém sexuálním kontaktu nebo v souvislosti s výkonem zdravotnické nebo i jiné profese. V těchto případech lékař rozhodne o indikaci k podání *post expoziční profylaxe (PEP)*. Nedílnou součástí péče o HIV pozitivní pacienty je *očkování*. Osoby s infekcí HIV jsou ohroženi řadou infekčních onemocnění včetně vakcinací preventabilních infekcí. Důležité je rovněž respektovat kontraindikaci živých vakcín u osob s hlubokým imunodeficiem. Vakcinační strategie je stanovena u každého pacienta individuálně. Naším pacientům aktivně nabízíme očkování proti sezónní chřipce, covid 19, pneumokokům, meningokokům, hemofilům, opičím neštovicím (mpox). Tato očkování mají pacienti zdarma, jsou plně hrazeny z veřejného zdravotního pojištění. Další vhodná očkování jsou proti klíšťové encefalitidě, hepatitidě A i B, papilomaviry (HPV), ev. očkování spojená s cestováním do zahraničí. Tyto vakcíny jsou již plně hrazeny pacientem a mohou být aplikovány v HIV centru nebo u praktického lékaře.

V roce 2022 v souvislosti s válečným konfliktem na Ukrajině jsme zaznamenali výrazný nárůst pacientů s HIV. Ukrajina má jedny z nejvyšších počtů případů HIV v Evropě. S infekcí HIV žije přes 250 000 lidí. V našem centru jsme během několika měsíců převzali do léčebné péče 80 pacientů. V naprosté většině se jednalo o pacienty, kteří již byli diagnostikováni a léčeni na Ukrajině a potřebovali navázat na lékařskou péči v České republice. U všech jsme provedli registraci, ověření dokumentů a platných pojištění, v mnoha případech zajistili služby tlumočnicka, nezbytná laboratorní vyšetření ke zjištění aktuálního zdravotního stavu, imunitního systému a virové nálože. S odstupem času jsme ověřili, že většina pacientů byla na Ukrajině velmi dobře léčena moderními preparáty ART a jejich laboratorní výsledky byly převážně uspokojivé. Na doporučení odborníků Společnosti infekčního lékařství jsme doplnili krevní testy na virové hepatitidy B a C, syfilis a TBC. TBC byla potvrzena a léčena u několika pacientů, v několika případech byla zachycena seropozitivita syfilis a virová hepatitida C. Do péče jsme převzali i několik HIV

pozitivních dětí. Většina Ukrajinských pacientů zůstala v naší dispenzarizaci.

Prevence HIV

V rámci prevence HIV je prvořadý úkol *testování*. Osvěta a edukace zacílená do rizikových skupin obyvatel může zamezit nakažení virem HIV. Naše klinika úzce spolupracuje a je garantem patientské organizaci Česká společnost AIDS pomoc, která také provádí anonymní testování HIV a dalších pohlavně přenosných onemocnění.

Již několik let máme v ČR v rámci všech HIV center k dispozici možnost nabídnout zdravým zájemcům také *preexpozici profylaxi (PrEP)*. Pro osoby, které žijí ve vysokém riziku nákazy virem HIV je PrEP jednou z doplňkových možností prevence. Jedná se o preventivní užívání dvojkombinace léků na léčbu infekce HIV (ART) zdravou, HIV negativní osobou. Pravidelné užívání těchto léků může snížit riziko nákazy virem HIV až o 90 %. Zájemci jsou v pravidelných intervalech zváni na laboratorní kontroly a dále jsou povinni půlročně absolvovat stěry na další pohlavně přenosné choroby. Dispenzarizace, krevní testy i stěry jsou hrazeny ze zdravotního pojištění. Léky (ART) jsou v plné výši hrazeny zájemcem o PrEP.

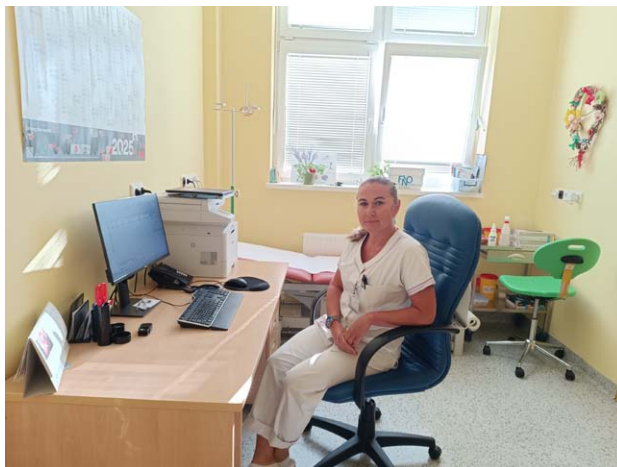
Post expozici profylaxe (PEP) – jedná se o zajištění osoby HIV negativní ART preparáty (léky na léčbu infekce HIV) do 72 hodin od případné expozice virem HIV. Léky jsou v plné výši hrazeny pacientem s výjimkou indikace u některých profesí (zdravotníci a další složky záchranného systému) a mimořádných situací (znásilnění nebo jiná trestná činnost).

Léčba infekce HIV

Léčba infekce HIV je v České republice plně hrazena ze zdravotního pojištění. Je na velmi vysoké úrovni, s možnostmi předepsat pacientovi nejmodernější léky. Současná léčba infekce HIV se skládá z antiretrovirové terapie (ART) – dvojkombinační a trojkombinační léčba. Antiretrovirotika jsou tzv. centrové léky, které jsou vázané na specializovaná centra. K dispozici máme několik nejmodernějších preparátů, které se užívají ve formě 1 tableta 1x denně. Některé starší, stále používané tabletové režimy jsou v dávkování 2xdenně. U pacientů se závažnějším průběhem onemocnění s významným poklesem imunity se navíc indikuje profylaxe oportunních infekcí. Jedná se kombinaci antibiotik, antivykotik a antiparazitik, které působí profylakticky proti vážným onemocněním u pacientů s imunodeficiem. Infekce HIV a onemocnění AIDS jsou dnes považovány za onemocnění chronická léčitelná, ale dosud nevyléčitelná. Cílem úspěšné léčby je dosažení nedetekovatelných hladin HIV v co nejkratší době po zahájení ART.

NOVINKA v léčbě

Jeden ze současných trendů v léčbě infekce HIV je podávání injekční léčby. Fungování léčby je díky vývoji nanočástic, které umožňují lepší průnik do buňky, distribuci léčiva i jeho biologickou dostupnost. Delší biologický poločas, odlišný metabolismus vede k delšímu intervalu v podávání léčby. Hovoříme o tzv. dlouze působící účinné pomalu se uvolňující antiretrovirové léčbě (anglická zkratka LASER – long-acting slow effective release ART). Schválení úhrady tohoto typu léčby v ČR proběhlo v únoru 2023. Léčba je hrazena pouze u pacientů, kteří dodržují lékařem stanovený harmonogram aplikací tak, aby byl dodržen stanovený interval mezi jednotlivými dávkami a bylo tak dosaženo optimální adherence k léčbě. Používají se společně u dospělých ve věku 18 let a starších, jejichž infekce HIV-1 je již pod kontrolou. Lékař vybere dle indikačních kritérií vhodného pacienta, kterému vysvětlí, jakým způsobem bude léčba probíhat. V poslední den perorální léčby se aplikují zahajovací injekce, po 1 měsíci další dávka a dále se schéma stabilizuje v intervalu co 2 měsíce s tolerancí podání ± 7 dní. Tyto látky se aplikují intramuskulárně do hýžďového svalu. Tato léčba plně a efektivně nahrazuje každodenní tabletovou perorální formu podání ART. Mezi nejčastější nežádoucí účinky léčby patří především lokální reakce v místě vpichu, méně často horečka a bolesti hlavy. Uváděné nežádoucí účinky léčby byly 1. nebo 2. stupně závažnosti a vedly ve studiích jen k výjimečnému ukončení tohoto typu léčby. Léčba se nedoporučuje v těhotenství (chybí studie), ani při současné infekci HBV či HBV a HCV. Od března 2023 jsme se v centru intenzivně věnovali pečlivému výběru vhodných pacientů k této nové formě léčby a v současné době máme v péči 48 pacientů.

Obr. 1 Ambulance HIV centra Ostrava**Kontaktní adresa autora**

Gabriela Kitová
Klinika infekčního lékařství
Fakultní nemocnice Ostrava
gabriela.kitova@fno.cz